

<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-08>

УДК 378.142.021

Олена В'ячеславівна Карасьова

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов

Національного технічного університету "Харківського політехнічного інституту",

м.Харків, вул. Кирпичова 2, Україна, 61022

karasyovahelen@gmail.com ORCID:0000-0001-8922-9036

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Постановка проблеми. У педагогіці накопичено достатньо досвіду для вирішення наукових та практичних завдань, пов'язаних із проблемою формування основ професійної спрямованості студента. У науковій літературі професійну спрямованість розглядають як провідну властивість особистості, до якої входить вся система спонукань до життя та діяльності, що визначає вибірковість відносин, позицій та активності у професійній діяльності.

Проблема професійно-орієнтованого спілкування розглядається у роботах багатьох учених і практиків. У свою чергу проблема навчання іноземної мови на основі принципів професійно-орієнтованого спілкування тісно пов'язана з питаннями мотивації. Комуникативно-орієнтований підхід є сьогодні методичним стандартом, а творчість учнів є однією з характерних ознак комуникативно-орієнтованого підходу. Творчий елемент комуникативного підходу дозволяє організувати у навчальному процесі застосування іноземної мови у продуктивній діяльності, включаючи спілкування, сферу обслуговування, бізнес, менеджмент, юриспруденцію, мистецтво, самоосвіту.

Мета статті – визначити та охарактеризувати засоби формування іноземномовної комуникативної компетентності студентів немовних спеціальностей.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети дослідження було використано комплекс теоретичних методів – аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної літератури, вивчення нормативно-програмної документації за темою дослідження.

Результати дослідження. Однією з основних вимог сучасної програми з іноземної мови для немовних спеціальностей є реалізація комуникативного методу навчання. Метою навчання іноземної мови стає не тільки професійно-орієнтоване навчання чотирьом взаємопов'язаним видам мовної діяльності (аудіювання, говоріння, читання та письмо) на іноземній мові, а й володіння іноземною мовою для вираження своїх думок засобами іноземної мови.

Сутність комуникативної концепції під час навчання студентів іноземної мови на немовних спеціальностях, полягає в тому, що в процесі навчальних занять створюються спеціальні умови, в яких студент, спираючись на набуті знання, самостійно вирішує комуникативні завдання засобами іноземної мови в процесі моделювання ситуацій професійного спілкування або процесі пошуку розв'язків під час читання наукової літератури. При цьому опора робиться на спосіб організації навчання за допомогою активних методів та вироблення мотивації формування іноземномовної професійно-орієнтованої комуникативної компетентності.

Метою навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей є оволодіння мовленнєвою діяльністю. Мовленнєві вміння пов'язані саме з «комуникативним» рівнем мислення. У цьому плані розумова сторона мовного вміння полягає в тому, щоб здійснювати управління мовною діяльністю на основі моделей досвіду, моделей почуттів, моделей ситуацій та вихідних результатів. Отже, потрібно розвивати мовленнєве вміння в умовах вирішення комуникативних завдань мовного спілкування. У процесі розвитку мовного вміння перед студентами має ставитися мовленнєве завдання. Крім того, мовленнєва вправа має бути пов'язана з «мотиваційною і операційною активністю».

Таким чином, підвищення професійної іноземномовної комуникативної компетентності студентів немовних спеціальностей є важливим завданням при навчанні іноземної мови на немовних спеціальностях. Отже, курс іноземної мови, передбачає комуникативну спрямованість та професійну орієнтацію в ході навчання читання, говоріння, аудіювання та письма, ставить перед викладачем цілу низку проблем, вирішення яких можливо лише за комплексному підході навчання спілкуванню.

Іншими словами, потрібна якась сполучна ланка між навчанням мови, що має свою специфіку, та загальним рівнем професійних знань студента, його кругозором та розумовою діяльністю. Прагматично релевантні лінгвістичні засоби спілкування необхідно підбирати при організації іншомовного професійного спілкування студентів з урахуванням майбутньої професії для адекватної інтерпретації повідомлень. При сучасному напрямку навчання мови через спілкування, а не спілкування через мову це означає, що спочатку має бути визначена мета спілкування, а потім тема.

Висновки. Отже, у своїй практичній діяльності викладач отримує потужний допоміжний інструмент, що дозволяє формувати у студентів немовних спеціальностей не тільки знання в галузі іноземної мови, а й впливати на формування його професійного кругозору, принципів сприйняття та осмислення проблеми взаємин з колегою у немовній дійсності, аналізу логіки подій, що відбуваються, в кінцевому рахунку, активізувати розумову діяльність всього ходу пізнання в період навчання

Ключові слова: іношомовна комунікативна компетентність, немовні спеціальності, мовленнєві вміння, професійно-орієнтоване спілкування, професійна мотивація

Як цитувати: Карасьова О. В. Засоби формування іношомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2023. № 52. С. 71-80. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-08>

In cites: Karasiova, O. V. (2023). Means of forming another language communicative competence of students of non-lingual specializations. *Scientific notes of the pedagogical department*. 52, 71-80. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-08> [in Ukrainian].

Постановка проблеми. У педагогіці накопичено достатньо досвіду для вирішення наукових та практичних завдань, пов'язаних із проблемою формування основ професійної спрямованості студента. У науковій літературі професійну спрямованість розглядають як провідну властивість особистості, до якої входить вся система спонукань до життя та діяльності, що визначає вибірковість відносин, позицій та активності у професійній діяльності.

Проблема професійно-орієнтованого спілкування розглядається у роботах багатьох учених і практиків. У свою чергу проблема навчання іноземної мови на основі принципів професійно-орієнтованого спілкування тісно пов'язана з питаннями мотивації. Велика кількість дослідників розглядали у своїх роботах мотиваційні особливості комунікативної пізнавальної діяльності студентів. З аналізу їхніх робіт можна дійти невтішного висновку, що студенти неспроможні повною мірою реалізувати свої можливості у оволодінні іноземною мовою через низьку мотивацію для її вивчення.

Комунікативно-орієнтований підхід є сьгодні методичним стандартом, а творчість учнів є однією з характерних ознак комунікативно-орієнтованого підходу. Саме творчі завдання, а не відтворення заздалегідь завчених діалогів є сьгодні ознакою сучасності. Творчий елемент комунікативного підходу дозволяє організувати у навчальному процесі застосування іноземної мови у продуктивній діяльності, включаючи спілкування, сферу обслуговування, бізнес, менеджмент, юриспруденцію, мистецтво, самоосвіту.

Аналіз актуальних досліджень. Формуванню іношомовної комунікативної компетент-

ності студентів немовних спеціальностей присвячені дослідження багатьох авторів, до того ж вивчалися та були висвітлені такі питання, як: відбір та зміст навчального матеріалу під час навчання іноземної мови [1; 14]; психолого-педагогічні умови засвоєння іноземної мови та розвитку мовної діяльності [4; 15]; формування іношомовної професійної компетентності та розробка методичних підходів, технологій навчання іноземної мови [2; 5; 8; 12; 18; 20].

Мета статті – визначити та охарактеризувати засоби формування іношомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети дослідження було використано комплекс теоретичних методів – аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної літератури, вивчення нормативно-програмної документації за темою дослідження.

Виклад матеріалу та основні результати. Однією з основних вимог сучасної програми з іноземної мови для немовних спеціальностей є реалізація комунікативного методу навчання. Метою навчання іноземної мови стає не тільки професійно-орієнтоване навчання чотирьом взаємопов'язаним видам мовної діяльності (аудіювання, говоріння, читання та письмо) на іноземній мові, а й володіння іноземною мовою для вираження своїх думок засобами іноземної мови. Методика викладання іноземної мови вивчає шляхи, які ведуть до оволодіння мовою, враховує форму та зміст мовних явищ, і навіть їх функції, насамперед комунікативну, і прагне навчити учнів обмінюватися інформацією мовою, що вивчається, брати участь у мовному

спілкуванні [3; 6]. Під навчанням спілкування іноземною мовою розуміється навчання мовної діяльності, що включає всі прояви мовної поведінки носія мови [6].

Майбутній фахівець певної сфери повинен мати комунікативні професійні іншомовні вміння – це ті характеристики, які необхідні для організації спілкування та інформаційної взаємодії, наприклад, із закордонними фахівцями [11]. При цьому основним засобом такої взаємодії є природна мова, яка володіє інформаційними та комунікативними властивостями. Під мовою розуміється форма комунікації людей у специфічній соціальній контекст [16]. При цьому мовна інформація є найнадійнішим і досконалим соціальним засобом комунікації та придбання інформації, яка служить обміну думками і почуттями і висловлює у собі зміст суспільних відносин.

Сутність комунікативної концепції під час навчання студентів іноземної мови на немовних спеціальностях, полягає в тому, що в процесі навчальних занять створюються спеціальні умови, в яких студент, спираючись на набуті знання, самостійно вирішує комунікативні завдання засобами іноземної мови в процесі моделювання ситуацій професійного спілкування або процесі пошуку розв'язків під час читання наукової літератури. При цьому опора робиться на спосіб організації навчання за допомогою активних методів та вироблення мотивації формування іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності.

Навчання іноземної мови є навчання творчого процесу створення часом унікальних комбінацій одиниць мови. Це означає, що цей процес не може бути повністю алгоритмізований, оскільки неможливо дати алгоритми породження незліченної множини можливих комбінацій мовних одиниць. Однак оволодіння іншомовною мовою можна розуміти, як набуття здібності виступати у властивій людині соціально-комунікативній позиції, але в іншомовному коді [17]. Відповідно до цього спілкування студентів є необхідною складовою процесу навчання, будучи одночасно метою цього навчання, основним засобом та умовою його досягнення. Отже, поряд з постійним врахуванням ролі мови як засобу вираження думки, формування мислення, накопичення людського досвіду, велику увагу під час навчання усного іншомовного мовлення необхідно приділяти і його комунікативній природі. А процес розвитку іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності не можна розглядати у відриві від

формування комунікативних умінь та здібностей спілкування, які формуються у процесі комунікативного підходу у навчанні.

У свою чергу, комунікативний підхід визначається як «спроба уникнути формальних (або традиційних) підходів, що складаються з граматики та перекладів, і перейти до підходів, при яких студент використовує мову як спілкування» [13].

І. Ковальчук сформулював принципи комунікативного навчання спілкування, які, ймовірно, дають найбільш повне уявлення про комунікативний підхід:

1. *Принцип мовної активності.* «Мислення починається з проблеми. Початковим моментом мислення є проблемна ситуація, якою і визначається залучення особистості в розумовий процес». Таким чином, згідно з принципом мовної активності змістовною основою комунікативного навчання є проблемність;
2. *Принцип індивідуалізації.* «Навчання іноземної мови, мабуть, більшою мірою, ніж будь-якому іншому предмету, потребує індивідуального підходу». Спілкування завжди індивідуальне, завжди зумовлено всіма рисами індивідуальності людини: індивідуальними, суб'єктивними та особистісними.
3. *Принцип функціональності* дуже багатоаспектний і насамперед, він визначає функціональний відбір та організацію мовних засобів. Функціональність полягає у тому, що кожен вид мовної діяльності засвоюється на основі вправ у даному виді діяльності при їх тісній взаємодії.
4. *Принцип ситуативності* передбачає визнання ситуації як одиниці організації процесу навчання іншомовному спілкуванню. Ситуація у комунікативному навчанні забезпечує презентацію мовного матеріалу, формування мовленнєвих навичок, здатних до перенесення; розвиток таких якостей, як цілеспрямованість, динамічність, продуктивність, що є основою організації мовних одиниць.
5. *Принцип новизни* також охоплює весь навчальний процес, а його реалізація є надзвичайно важливою для успішності комунікативного навчання. Будучи втіленим, принцип новизни забезпечує підтримку інтересу до навчання, формування мовних навичок, здатних до перенесення, розвиток продуктивності та динамічності мовного вміння, розвиток комунікативної функції мислення.

З розглянутих п'яти принципів навчання комунікативному спілкуванню можна зробити висновок, що комунікативний підхід дозволяє наочно представити систему іншомовної комунікації (джерело, ситуація, канал зв'язку, зворотний зв'язок). При цьому комунікація – це складний, багатоплановий процес встановлення та розвитку контактів між людьми, що породжується потребами у спільній діяльності і включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини.

Дуже важливо враховувати категорію спілкування серед інших детермінант, які визначають прояв та розвиток психіки людини. Виділяючи спілкування, слід зауважити, що «поведінка людини виступає не лише як складний комплекс видів його соціальних діяльностей, за допомогою яких визначається навколишня природа, а й як практичне спілкування з людьми у різних соціальних структурах» [19].

Більшість науковців вважають, що, для того, щоб виникло мовленнєве спілкування, необхідний ряд умов, пошуком яких на даний час зайняті багато вчених, і насамперед, цим стурбовані викладачі іноземних мов тому, що для успішного оволодіння мовою має моделюватися мовна ситуація, що складається з елементів: хто – кому – про що – де – коли – чому – навіщо. Будь-яка мовна взаємодія зумовлена і організована як мінімум названими елементами – зовнішніми умовами спілкування та внутрішніми реакціями спілкуючих, комплекс яких зрештою знаходить свій відбиток у тій чи іншій фазі [9].

Звертаючись до теми іншомовного спілкування, слід зазначити, що для того, щоб здійснити мотивацію мовного спілкування під час навчання іншомовній культурі, необхідно з перших занять дати студентам можливість підтримувати бесіду.

Комунікативна обстановка у процесі керуваного спілкування створюється поведінкою учасників спілкування, в тому числі і викладача. При цьому потрібно враховувати, що комунікативна поведінка студентів полягає в адресованості мови та її адекватному сприйнятті. Крім того, для досягнення ефективності комунікації важливе міжособистісне сприйняття та цілісне відображення зовнішнього вигляду та поведінки іншої людини, її розуміння та оцінка [10].

У реальній комунікації всі види мовної діяльності (аудіювання, говоріння, читання та письмо) взаємопов'язані: говоріння адресоване тому, хто сприймає інформацію, читання та

аудіювання передбачає говоріння та письмове мовлення тощо. Тим часом, кожен вид мовної діяльності має засвоюватися за рахунок вправ у цьому виді мовної діяльності.

Вправи в мовленні, в говорінні, це вправи в спілкуванні мовою, яке може бути і цілком природним і до певної міри умовним. Можна сказати, що при «говорінні» включається мотиваційний рівень мовного механізму.

Зупиняючись на мотиваційних особливостях комунікативної пізнавальної діяльності студентів, закордонні дослідники зазначають, що «студенти в багатьох університетах не тільки в нашій країні, а й за кордоном неспроможні повною мірою реалізувати свої можливості у оволодінні іноземною мовою через його низьку мотивацію вивчення. Певною мірою це пов'язано і зі становищем у викладанні іноземної мови у системі освіти країни, а також із контекстом у викладанні мови» [9].

Наступною складністю є формування груп студентів, які вивчають іноземну мову не на підставі ступеня володіння іноземною мовою. У внаслідок чого сильні у мовному відношенні студенти стають менш мотивованими, оскільки викладач змушений орієнтуватися на слабких у мовному відношенні студентів, які у свою чергу соромляться своїх низьких знань.

Науковці зазначають, що практика формування груп з вивчення іноземної мови відповідно до року навчання, а не відповідно до рівня їх досягнення створює бар'єри до зростання мотивації, як для просунутих студентів, так і для студентів з недостатньою мовною підготовкою.

У той же час науковці пишуть, що формування іншомовної комунікативної компетентності методом групової роботи сприяє вироблення раціональних комунікативних стратегій спілкування. О. Матієнко зазначає, що підвищується якість професійної іншомовної комунікації за рахунок індивідуалізації, глибини осмислення та сприятливого емоційного клімату [11].

Тож, важливо враховувати характер формування груп студентів для вивчення іноземної мови, оскільки група – це соціальна спільнота індивідуумів, які приходять до неї зі своїми уявленнями та рівнями володіння іноземною мовою, власним стилем її вивчення, мотивацією та ставленням до процесу навчання іноземної мови. Необхідно проводити постійне діагностування мотивації студента та активно формувати установки для студентів на цінність іншомовного професійного спілкування.

Таким чином, потрібні певні стратегії для підвищення мотивації студентів. Незважаючи на багато факторів, які заважають створенню позитивної мотивації, існують прийоми, які можуть її стимулювати, підвищувати інтерес до вивчення іноземної мови, впевненість у своїх силах. На початку курсу навчання слід ознайомитися з індивідуальними особливостями студентів.

Крістофер Грін, посилаючись на класифікацію А. Маслоу, виділяє 3 рівня мотивації до вивчення іноземної мови, які знаходяться в постійній взаємодії:

Голістичний рівень. Особа, що бажає реалізувати свої потенційні можливості, при цьому спонукання егоцентричні, культурно-лінгвістичні.

Культурно-лінгвістичний рівень. Для використання мови як засобу спілкування в умовах іншомовної країни та залучення до іншої культури. Сподівання: інструментальне та інтегративне.

Когнітивно-лінгвістичний рівень. Визначення: особистість у формальних умовах вивчення мови. Мотиви: успіх у навчанні заради заохочення та отримання диплому, а також формальні пізнавальні потреби.

Виходячи з аналізу західних досліджень, можна виділити такі фактори, що впливають на мотивацію до вивчення іноземної мови: інтерес до вивчення іноземної мови; орієнтація особистості; врахування ієрархічної системи потреб студентів; вимоги до якості знань; методи; стиль формування груп; інтерсоціальна стратегія спілкування; контекстний зміст викладання іноземної мови; когнітивний аспект навчання.

Від реалізації комунікативного підходу до побудови системи навчання мовлення впливають і основні методичні принципи навчання, до числа яких слід віднести всебічне врахування соціально-комунікативної позиції дипломованого спеціаліста, моделювання на цій базі атласу типових комунікативних ситуацій навчання мови як комунікативної діяльності, інтенсивна мовна практика, поетапність формування мовних змін тощо. При цьому головним завданням комунікативно-орієнтованої методики є навчання спілкування та мовної діяльності іноземною мовою. Під мовною діяльністю розуміється активний, цілеспрямований, опосередкований мовною системою та обумовлений ситуацією спілкування процес передачі та прийому повідомлення. Це означає, що робота над будь-яким зразком мови повинна розгортатися на фоні умов спілкування.

Отже, однією з необхідних умов, що сприяють формуванню іншомовних комунікативних умінь студента є навчання з урахуванням комунікативних вправ. Особливо цінні у даному випадку проблемно-комунікативні вправи, що сприяють організації взаємодії студентів у ході їх виконання та розвитку їх самостійності. Ведучими мають бути змістовні аспекти навчання, що дають можливість використовувати певні мовні шаблони, навички та вміння в різних видах мовної діяльності у моделюваних ситуаціях, наближених до реалій країни мови, що вивчається. У цьому випадку орієнтація на сферу інтересів студента на рівні вивчення іноземної мови при відборі предметного змісту навчання буде позитивно впливати і на мотиваційну сферу його особистості.

Розмірковуючи про види мовної діяльності під час занять з іноземної мови (*говоріння, аудіювання, читання, письмо*), слід зазначити, що їх навчання має бути комунікативно спрямованим. Усі названі види мовної діяльності повинні бути представлені на заняттях з іноземної мови у вигляді спеціальних комунікативних вправ (діалоги, монологи, написання ділового та побутового листа, інсценування рольових ситуацій та ін.). Навчальні тексти також припускають комплекс комунікативних вправ. Насамперед, вони мають носити автентичний характер, тобто це мають бути оригінальні тексти, що створюються для реальних умов. Кожному етапу навчання повинні відповідати вправи, що стимулюють комунікативно-мовленнєву діяльність студентів. З першого рівня засвоєння мовного матеріалу вправи повинні носити творчий характер за допомогою спеціальних опор для побудови власних висловлювань та розуміння висловлювань інших. За допомогою цих опор студент може акцентувати свою увагу саме на змістовному, а не на мовному боці висловлювання.

Метою навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей є оволодіння мовленнєвою діяльністю. Мовленнєві вміння пов'язані саме з «комунікативним» рівнем мислення. У цьому плані розумова сторона мовного вміння полягає в тому, щоб здійснювати управління мовною діяльністю на основі моделей досвіду, моделей почуттів, моделей ситуацій та вихідних результатів. Отже, потрібно розвивати мовленнєве вміння в умовах вирішення комунікативних завдань мовного спілкування. У процесі розвитку мовного вміння перед студентами має ставитися мовленнєве завдання. Крім того, мовленнєва вправа має

бути пов'язана з «мотиваційною і операційною активністю».

До мовленнєвих вправ відноситься робота з мовними зразками, ситуативні діалоги та діалоги із замінами, вправи на проблемну та рольову ситуацію, умовну розмову та коментування. При такому навчанні обсяг творчих форм робіт збільшується, що веде до переміщення центру уваги студентів на непідготовлену мову та вільну бесіду. Під непідготовленою мовою розумітимемо спонтанну мовну діяльність, засновану на власній мовній ініціативі того, хто говорить і на його здатність до імпровізації. Для успішного здійснення цього виду мовної діяльності необхідні такі умови: високий ступінь автоматизації всіх стереотипних сторін мовної діяльності, достатня обізнаність у галузі предмета розмови та достатня лінгвістична забезпеченість, відсутність почуття сором'язливості, невпевненості, боязкості тощо.

Непідготовлена мова є вищим етапом у оволодінні мовою, по відношенню до якого всі інші види усної мовної діяльності є допоміжними. Слід зазначити, що найбільш ефективно володіє мовою той, хто говорить, який успішно досягає мети комунікації оптимальними засобами з мінімальними витратами часу та енергії [13].

Процес формування комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей вимагає відповідної спрямованості всього навчального процесу, коли іноземна мова є необхідним засобом передачі знань та засобом спілкування між викладачем та студентом, учителем та учнем, де моделюється ситуації професійного спілкування.

Також, дослідження показали, що для формування іноземної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей використовуються методи, засновані на взаємодії у малих групах – метод групової дискусії, рольові ігри тощо. Основна мета спілкування в умовах навчання на немовних спеціальностях – формування іноземної професійної комунікативної компетентності студента з орієнтацією на соціальне, групове та особистісне спілкування. Підготовка фахівців до розвитку іноземних професійних комунікативних якостей, що носять багатоступінчастий характер.

По-перше, необхідно домогтися чіткого розуміння у студентів немовних спеціальностей необхідності самовиховання, засвоєння знання іноземної мови. На цьому етапі необхідну інформацію студент отримує із занять із іноземної мови.

По-друге, на практичних заняттях, коли студент отримує про себе діагностичну інформацію, відбувається виявлення того, які саме компоненти комунікативних умінь є у кожного з студентів. Часто саме така діагностика служить своєрідним поштовхом до виникнення мотивів комунікативної діяльності та прояву себе в ній.

Чим різноманітніша іноземна комунікативна підготовка студентів немовних спеціальностей, тим успішніше формується досвід та відповідні здібності, тим впевненіше почуватиметься студент, коли увійде в контакт із зарубіжними співрозмовниками. Таким чином, вирішення практичних питань підготовки студентів немовних спеціальностей охоплює цілий комплекс організаційних, методичних, методологічних та теоретичних проблем іноземного спілкування.

Навчання іноземному спілкуванню розглядається на основі спілкування засобами спілкування. Оскільки досягнення науки показують, що в основу вивчення іноземної мови у немовному виші слід покласти принцип комунікативності, а спілкування завжди ситуативне, то одна з головних цілей викладання – навчити використанню іноземних засобів для вирішення неречових завдань у типових ситуаціях спілкування.

В умовах немовних спеціальностей установка на комунікацію, як правило, не реалізується. Це пояснюється, зокрема, відсутністю комунікативного контексту, що формує мовні вміння. У зв'язку з цим доцільно організувати матеріал на проблемно-інформаційно-комунікативній основі.

Побудова циклу навчальних занять має низку переваг. По перше, заняття мають творчий характер. Реальність та конкретність завдань надають мотивованість висловлюванням та письмовим повідомленням. По-друге, обігравання типових ситуацій та діалогів дає студентам шанс бути більш підготовленими у психологічному та мовному аспектах.

У процесі розвитку навичок професійної комунікації студентів немовних спеціальностей у ЗВО доцільно використовувати гру як форму активізації мислення у процесі навчання іноземної мови. Гра є доцільною тактикою для вироблення комунікативної професійної поведінки студентів. Гра організовується при вирішенні проблемних ситуацій, завдань, проєктів, де створюється можливість багаторазового повторення мовного зразка та створені умови, максимально наближені до реального

мовного спілкування. Дану форму навчання характеризує емоційність, спонтанність, цілеспрямованість мовного впливу. Курс іноземної мови для студентів немовних спеціальностей передбачає реалізацію комунікативних, освітніх та виховних цілей.

Таким чином, підвищення професійної іноземномовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей є важливим завданням при навчанні іноземної мови на немовних спеціальностях. Отже, курс іноземної мови, передбачає комунікативну спрямованість та професійну орієнтацію в ході навчання читання, говоріння, аудіювання та письма, ставить перед викладачем цілу низку проблем, вирішення яких можливо лише за комплексному підході навчання спілкуванню.

Іншими словами, потрібна якась сполучна ланка між навчанням мови, що має свою специфіку, та загальним рівнем професійних знань студента, його кругозором та розумовою

діяльністю. Прагматично релевантні лінгвістичні засоби спілкування необхідно підбирати при організації іноземномовного професійного спілкування студентів з урахуванням майбутньої професії для адекватної інтерпретації повідомлень. При сучасному напрямку навчання мови через спілкування, а не спілкування через мову це означає, що спочатку має бути визначена мета спілкування, а потім тема [15].

Висновки. Отже, у своїй практичній діяльності викладач отримує потужний допоміжний інструмент, що дозволяє формувати у студентів немовних спеціальностей не тільки знання в галузі іноземної мови, а й впливати на формування його професійного кругозору, принципів сприйняття та осмислення проблеми взаємин з колегою у немовній дійсності, аналізу логіки подій, що відбуваються, в кінцевому рахунку, активізувати розумову діяльність всього ходу пізнання в період навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білянська І. П. Формування англомовної адитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2018. 316 с
2. Бірецька Л. С. Формування англомовної лексичної компетентності майбутніх лікарів у професійно орієнтованому читанні: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2015. 22 с.
3. Вороніна К. В., Валійова Т. Б. Формування умінь ділового спілкування у студентів немовних спеціальностей засобами іноземної мови. *VIRTUS*. 2020. С. 84.
4. Горпініч Т. І. Методика формування професійної англомовної компетентності у читанні у майбутніх фармацевтів з урахуванням індивідуально-когнітивних стилів навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. нац. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2014. 300 с.
5. Жарко О. Формування комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти І-ІІ рівнів акредитації. *Молодий вчений*. 2018. №. 10 (62). С. 54-59.
6. Кирикилиця В. В. Формування іноземномовних знань і навичок студентів немовних спеціальностей у процесі роботи зі словниками. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2015. №. 1. С. 88-94.
7. Ковальчук І. С., Гайдай І. О., Хорош О. В. Педагогічні принципи формування іноземномовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. *The world of science and innovation* (September 16-18, 2020) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2020. 599 p.
8. Крисак Л. В. Методика навчання майбутніх лікарів загальної практики англомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2016. 285 с.
9. Кухарьонюк С. С. Інтерактивні технології як засіб формування іноземномовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. *Проблеми і перспективи актуалізації іноземномовної комунікативної підготовки фахівців у XXI столітті: збірник матеріалів VI Всеукраїнського науково-практичного вебінару з міжнародною участю (27 листопада 2019 р.)*. 2019. С. 19-22.
10. Лазаренко Л. М., Барабаш І. В. Застосування інтерактивних методів навчання при формуванні іноземномовної комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. №. 31 (2). С. 154-157.
11. Матієнко О., Бучацька С. Формування іноземномовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей засобами рольових ігор. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. С. 154-166.

12. Салащенко Г. М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів та курсантів немовних закладів вищої освіти засобами проєктних технологій. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 3. С. 153–160.
13. Свириденко І. М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна*. 2015. № 58. С. 309–311.
14. Чорна І. Ю. Формування у майбутніх маркетологів англomовної лексичної компетентності в письмі засобом кейс-технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. нац. пед ун-т ім. Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2017. 268 с.
15. Яненко Л. П., Юрчук Л. В. Можливості розвиваючого навчання для іншомовної компетенції студентів. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17. Т. 5. С. 88–92.
16. Bender В.М. Pretences in Language Teaching. *English Language Teaching*. London, 2017. P. 19–20.
17. Long, Michael H. And Patricia A. Porter. 2016. Group work, interlanguage talk, and second language acquisition. *TESOL Quarterly*. 2019. №19 (2). P. 207-208.
18. Morska L., Horpinich T., Olendr T. Teaching medical students professional English reading on the basis of individual cognitive learning styles. *Science and Education*. 2018. № 2. P. 86–93.
19. Niederhauser, J.S. Motivating Learners at South Korean Universities. *FORUM*. 2017. V.35. №1. 39 p.
20. Rusalkina L. G. Integration of professional and linguistic disciplines of foreign-language orientation in the educational process of higher medical schools. *European Journal of Humanities and Social Sciences*. 2018. № 6. P. 93–96.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2023

Стаття рекомендована до друку 18.05.2023

Olena Viacheslavivna Karasiova

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Foreign Languages Department, National Technical University, "Kharkiv Polytechnic Institute", 2 Kyrpychova str., Kharkiv, Ukraine, 61002
karasyovahelen@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8922-9036>

MEANS OF FORMING ANOTHER LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF NON-LINGUAL SPECIALIZATIONS

Problem formulation. In pedagogy, enough experience has been accumulated to solve scientific and practical tasks related to the problem of forming the foundations of a student's professional orientation. In the scientific literature, professional orientation is considered as a leading personality trait, which includes the entire system of motivations for life and activity, that determines the selectivity of relationships, positions and activity in professional activity.

The problem of professionally oriented communication is considered in the works of many scientists and practitioners. In turn, the problem of learning a foreign language based on the principles of professionally oriented communication is closely related to issues of motivation. The communication-oriented approach today is a methodical standard, and the creativity of students is one of its characteristic features of the communicative-oriented approach. The creative element of the communicative approach allows you to organize in the educational process the use of a foreign language in productive activities, including communication, the sphere of service, business, management, jurisprudence, art, self-education

The purpose of the article is to determine and characterize the means of formation of foreign language communicative competence of students with non-language specialties.

Materials and methods. To achieve the research goal, a set of theoretical methods was used such as the analysis of scientific and methodological, psychological and pedagogical literature, study of regulatory and programmatic documentation on the research topic.

The results of the research. One of the main requirements of a modern foreign language program for non-linguistic specialties is the implementation of a communicative teaching method. The goal of learning a foreign language is not only professionally oriented learning of four interrelated types of language activities (listening, speaking, reading and writing) in a foreign language, mastering a foreign language in order to express one's thoughts by means of the foreign language.

The essence of the communicative concept during the training of foreign language students in non-linguistic majors is that in the process of training, special conditions are created in which the student, relying on the acquired knowledge, independently solves communicative tasks by means of a foreign language in the process of modelling situations of professional communication or the process of finding solutions

while reading scientific literature. At the same time, reliance is placed on the method of organizing training using active methods and developing motivation for the formation of foreign language professionally-oriented communicative competence.

The goal of foreign language learning for students of non-linguistic majors is mastering the speaking activity. Speaking skills are related to the "communicative" level of thinking. In this regard, the mental side of language ability is to manage language activity based on models of experience, models of feelings, models of situations and outputs. Therefore, it is necessary to develop speaking skills in the conditions of solving communicative tasks of language communication. In the process of developing language skills, students should be given a speaking task. In addition, the speech exercise should be related to "motivational and operational activity".

Thus, increasing the professional foreign language communicative competence of non-linguistic is an important task when teaching a foreign language. Therefore, the foreign language course, which involves communicative and professional orientation during the learning of reading, speaking, listening and writing, possess a whole series of problems to the teacher, the solution of which is possible only with a comprehensive approach to teaching communication.

In other words, some kind of connecting link is needed between language learning, which has its own specificity, and the student's general level of professional knowledge, his outlook and mental activity. Pragmatically relevant linguistic means of communication must be selected when organizing foreign language professional communication of students, taking into account the future profession for adequate interpretation of messages. With the modern direction of language learning through communication, and not communication through language, this means that the purpose of communication should be determined first, and then the topic.

Conclusions. Therefore, in his practical activities, the teacher receives a powerful auxiliary tool that allows students of non-linguistic specialties to form not only knowledge in the field of a foreign language, but also to influence the formation of his professional outlook, principles of perception and understanding of the problem of relations with a colleague in a non-linguistic reality, analysis of logic events taking place, ultimately, to activate the mental activity of the entire course of cognition during the learning period

Key words: *foreign language communicative competence, non-language specialties, speaking skills, professionally oriented communication, professional motivation.*

REFERENCES

1. Bilianska, I. P. (2018). Formation of English language additive competence of future teachers using audio books of works of art: *dissertation. ... candidate ped. Sciences: 13.00.02 / Volodymyr Hnatyuk Ternopil. national ped. University. Ternopil.* 316 s. [in Ukrainian].
2. Biretska, L. S. (2015). Formation of English lexical competence of future doctors in professionally oriented reading: *author's abstract. thesis ... candidate ped. Sciences: 13.00.02 / Kyiv. national language Univ. Kyiv.* 22 s. [in Ukrainian].
3. Voronina, K. V. & Valiiova, T. B. (2020). Formation of business communication skills in students of non-language majors by means of a foreign language. *VIRTUS.* 84. [in Ukrainian].
4. Horpinich, T. I. (2014). Methodology of formation of professional English language competence in reading among future pharmacists taking into account individual cognitive learning styles: *thesis. ... candidate ped. Sciences: 13.00.02 / Ternopil. Volodymyr Hnatyuk National University. Ternopil,* 300 s. [in Ukrainian].
5. Zharko, O. (2018). Formation of communicative competence in students of non-language majors when studying a foreign language in institutions of higher education of the I-II levels of accreditation. *A young scientist.* 10 (62). 54-59. [in Ukrainian].
6. Kyryklytsia, V. V. (2015). Formation of foreign language knowledge and skills of students of non-language majors in the process of working with dictionaries. Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: pedagogy. 1. 88-94. [in Ukrainian].
7. Kovalchuk, I. S., Haidai, I. O. & Khorosh, O. V. (2020). Pedagogical principles of formation of foreign language communicative competence of students of non-language majors. *The 2nd International scientific and practical conference "The world of science and innovation" (September 16-18, 2020) Cognum Publishing House, London, United Kingdom.* 381. [in Ukrainian].
8. Krysak, L. V. (2016). Methods of training future general practitioners in English-language professionally oriented dialogic speech: *diss. ... candidate ped. Sciences: 13.00.02 / Kyiv. Taras Shevchenko National University. Kyiv.* 285 s. [in Ukrainian].
9. Kukharonok, S. S. (2019). Interactive technologies as a means of forming foreign language communicative competence of students of non-language majors. *Problems and prospects of updating foreign language communicative training of specialists in the 21st century: a collection of materials of the 6th All-Ukrainian scientific and practical webinar with international participation (November 27, 2019).* [in Ukrainian].

10. Lazarenko, L. M. & Barabash, I. V. (2017). The use of interactive teaching methods in the formation of foreign language communicative competence in students of non-language majors. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*. 31 (2). 154-157. [in Ukrainian].
11. Matiienko, O. & Buchatska, S. (2022). Formation of foreign language communicative competence in students of non-language majors by means of role-playing games. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*. 154-166. [in Ukrainian].
12. Salashchenko, H. M. (2019). Peculiarities of the formation of foreign language communicative competence of students and cadets of non-language institutions of higher education by means of project technologies. *Legal journal of Donbass*. 3. 153–160. [in Ukrainian].
13. Svyrydenko, I. M. (2015). Peculiarities of the formation of foreign language communicative competence in students of non-language majors. *Scientific notes of the National University Ostroh Academy. Series: Philological*. 58. 309-311. [in Ukrainian].
14. Chorna, I. Yu. (2017). Formation of future marketers' English-language lexical competence in writing by means of case technology: *dissertation. ... candidate ped. Sciences: 13.00.02 / Ternopil. national pedagogue of the University named after Volodymyr Hnatyuk, Ternopil*. 268 s. [in Ukrainian].
15. Ianenko, L. P. & Yurchuk, L. V. (2014). Possibilities of developmental learning for students' foreign language competence. *Language and culture*. 17, T. 5. 88–92. [in Ukrainian].
16. Bender, B.M. (2017). Pretences in Language Teaching. *English Language Teaching*. 19. 20. [in English].
17. Long, Michael H. & Patricia A. Porter. (2016). Group work, interlanguage talk, and second language acquisition. *TESOL Quarterly*, 19, 2, 207-208.
18. Morska, L., Horpinich, T. & Olendr, T. (2018). Teaching medical students professional English reading on the basis of individual cognitive learning styles. *Science and Education*. 2. 86–93.
19. Niederhauser, J.S. (2017). Motivating Learners at South Korean Universities. *FORUM*. 35, 1. 39. [in English].
20. Rusalkina, L. G. (2018). Integration of professional and linguistic disciplines of foreign-language orientation in the educational process of higher medical schools. *European Journal of Humanities and Social Sciences*. 6. 93–96.

The article was received by the editors 01.05.2023

The article is recommended for printing 18.05.2023